

TASARRUFUN İPTALİ DAVALARI

Tasarrufun iptali davası, borçlunun üçüncü kişilerle yapmış olduğu tasarrufi işlemlerin dava açan alacaklı bakımından geçersizliğinin sağlanmasına yönelik bir hukuk davasıdır.

Bu davada alınacak karar ile, tasarrufa konu malın cebri icra yolu ile satılması imkanının sağlanması ve mal bedelinin artanının 3.şahsa kalmasına imkan veren özel bir dava türüdür.

İcra ve İflas Yasası'nın 277 ile 284.maddeleri arasında tanzim edilen tasarrufun iptali davası ikamesi için yasanın aradığı şartlar aşağıda açıklanmıştır.

A) DAVA ÖN KOŞULLARI :

1- Dava tarihinde kesinleşmiş bir alacak/takip bulunması gereklidir.

Dava tarihi itibarıyla kesinleşmiş bir takibin olması gerekli ise de, halen itiraz safhasında olan bir alacak için de, dava ikamesi ve açılan davada takibin kesinleşmesinin bekletici mesele yapılması mümkündür. Böylelikle, malın bir başka kişiye devri suretiyle, mal bedeli üzerinden davanın devamına engel olunmalıdır.

2- Tasarruf işleminin takibe konu borcun doğmundan sonra yapılması gereklidir.

Tasarrufun, takibe konu hukuki işlemin imza tarihinden sonra yapılmış olması gereklidir. 11.11.2005 tarihinde yapılan bir hukuki işlem için bu tarihten sonra yapılan tasarrufların iptali mümkündür.

3- Borçlu hakkında aciz belgesi bulunması gereklidir.

Borçlu hakkında rehin açığı, kesin aciz belgesi bu dava için gerekli olup, İİK.md.105 mahiyetinde tutulan taşınır haciz zabıtları da, bu davanın ikamesi için yeterli mahiyettedir. Bu nedenle, aciz belgesi almak içinde gerekli olan, "başkaca haciz kabil mala rastlanılmadı" ifadesinin tüm taşınır hacizlerine ait zabıtlarına, -borcu karşılar mahiyette haciz yapılmamış olmaması hali dahil- yazdırılmasına özen gösterilmelidir.

Hacizli mala karşı istihkak iddiası ile dava ikame edilmesi halinde, karşı dava olarak tasarrufun iptalinin talebi mümkün olup, bu durumda aciz belgesi istihsaline gerek bulunmamaktadır.

B) DAVANIN TARAFLARI :

Tasarrufun iptali davası, tasarruf işlemini yapan taraflardır. İşlemi yapan dosya borçlusu ve 3.şahıs eğer devir olmuşsa 4.şahıs iptal davasının davalı tarafları ve yapılacak alacaklıları izrar kasdi ile mevcudu eksiltme suçunun da şüphelileri olacaktır. Şirket söz konusu ise, ceza davasında şirketin hissedarları, yetkili imzaları bu sıfatı taşıyacaklardır.

C) YETKİLİ MAHKEME:

Yetki sorunu HUMK.md.9 hükmü uyarınca, davalıların adresleri mahkemesidir. Taşınmazın aynından doğan bir dava olmaması nedeni ile taşınmaza ilişkin kesin yetki kuralının uygulanması söz konusu değildir.

D) GÖREVLİ MAHKEME:

Görev iptali talep edilen tasarrufun değeri veya alacağın değerinden hangi az ise ona göre Sulh Hukuk veya Asliye Hukuk Mahkemeleridir. Ancak, Ticaret Mahkemeleri nezdinde ikame edilen davalara da, işbölümü yönünde bir itiraz olmadığı sürece Ticaret Mahkemesi de bakabilmektedir.

E) HARÇ:

İptal davalarında harç da, görevli mahkemenin tayini için gerekli kıstas olan, alacak ve iptale tabii tasarruftan hangisinin değeri az ise, onun üzerinden alınır.

Değeri belli olmayan ve alacak miktarı kadar değeri olmadığı açıkça belli olan tasarruflarda, dava konusu malın rayiç değeri harca esas gösterilebilir. Tereddüt edilen hususlarda, rayiç değer saptaması için birimizden görüş talep edilebilir.

F) İPTALE KONU TASARRUFLAR:

1- İvazsız Tasarrufların İptali: (İ.İ.K.md.278)

Borçlu hakkında aciz belgesi verildiği tarihten (aciz belgesi mahiyetinde olan haciz tutanağı tarihi), itibaren geriye doğru son iki yıl içinde yaptığı ivazsız tasarruflar ve bağışlar ile yasanın bağış hükmünde kabul ettiği tasarrufların iptalini talep etmek mümkündür.

a) İvazsız tasarruflar; mutat hediye kapsamında sayılmayan aşırı değerli hediyeler, bağışlar.

b) Bağış mahiyetindeki tasarruflar; eşlere, çocuklara ve ana baba ile sıhri hısımlık dahil üçüncü zümreye kadar olan hısımlara yapılan ivazlı tasarruflar ile evlatlığı veya evlat edinene yapılan ivazlı tasarruflar.

c) İvazlar arasında dengesizlik olan tasarruflar; borçlunun verdiği mala karşı ivaz olarak düşük bedel aldığı tasarruflar, (tasarruf tarihindeki rayiç değer üzerinden hesaplanır.)

d) Üçüncü şahıs lehine tesis edilen şahsi sınırlı haklar; intifa hakkı, sükna hakkı, kaydı hayat şartı ile irat,

İvazsız tasarruflar, en eskiden başlayarak son iki yıl içinde yapılmış olması ve davacının alacağının doğumundan sonraya rastlayanların iptali mümkün olmakla, takibinde tasarrufun yapıldığı tarihten itibaren beş yıl içinde yapılmış olması kaydı ile

davanın da tasarrufun yapıldığı tarihten itibaren beş yıl içinde ikame edilmesi gereklidir.

2- Acz Halinde Yapılan Tasarruflar: (İ.İ.K.md.279)

Borcunu ödemeyen bir borçlu yapılan takipte hiç veya borcu karşılar malının bulunmaması halinde, aciz belgesi tanzim tarihi veya aciz belgesi mahiyetinde olan haciz tutanağı tarihinden itibaren geriye doğru son bir yıl içinde yaptığı tasarrufların iptalini talep etmek mümkündür.

a) Zorunluluk olmadığı halde bir borç için rehin yapılması;

b) Paradan veya mutata ödeme vasıtalarından başka bir suretle yapılan ödemeler; taşınır ve taşınmazın borç karşılığı devri gibi,

c) Vadesi gelmemiş borçlar için yapılan ödemeler,

d) Kişisel hakkın kuvvetlendirilmesi için tapu kaydına verilen şerhler; kira sözleşmesi, satış vaadi gibi.

Acz halinde yapılan tasarruflar, en eskiden başlayarak son bir yıl içinde yapılmış olması ve davacının alacağının doğumundan sonraya rastlayanların iptali mümkün olmakla, takibinde tasarrufun yapıldığı tarihten itibaren beş yıl içinde yapılmış olması kaydı ile davanın da tasarrufun yapıldığı tarihten itibaren beş yıl içinde ikame edilmesi gereklidir.

3- Zarar Verme Kasdi İle Yapılan Tasarruflar: (İ.İ.K.md.280)

Malvarlığı borçlarını karşılamaya yetmeyen borçlunun, alacaklılarından mal kaçıрма kasdi ile yaptığı tasarruflar iptale tabiidirler.

Yasanın bu maddesine dayanılarak ikame edilecek davaların şartları şunlardır.

a) Ödeme kabiliyetini kaybeden borçlunun mevcudunu eksiltmesi ve üçüncü kişinin bunu bilmesi veya bilmesi gerekmesi,

aa) Üçüncü dereceye kadar kan ve sıhri hısımların bilmesi gerektiği karine kabul edilir,

bb) Ticari işletmenin veya işyerindeki malların mühim bir kısmını veya tamamını devir veya satın alan kişi,

cc) Ticari işletme veya işyerini işgal eden kişi,

b) Tasarrufun alacaklılara zarar verme kasdi taşıması,

c) Devir ve satın alma işleminin en az üç ay önceden alacaklılara bildirim veya sicil gazetesinde ilan edilmemiş olması.

Zarar kasdi ile yapılan tasarrufların, tasarrufun yapıldığı tarihten itibaren beş yıl içinde takip yapılması kaydı ile aynı süre içinde dava açma imkanı vardır.

G) TEDBİR MAHİYETİNDE İHTİYATİ HACİZ TALEBİ:

İptali istenecek malın öncelikle, tedbir mahiyetinde ihtiyati haciz talebi suretiyle, devrinin önlenecek, davanın dördüncü kişiye yönelik tazminat ve devir bedeli üzerinden sürmesinin engellenmesini ve malın satışının mümkün olmasını sağlayacaktır.

Mahkemece, bu yönde bir karar tesis edilmeden, dava dilekçelerinin davalılara tebliğ işleminin yapılması halinde, davalı tarafın dava konusu mal üzerinde tasarrufta bulunarak davanın bedel üzerinden devamı gibi dava sonucunun teminatsız kalmasına yol açabilir. Bu nedenle, tedbir kararının dava dilekçelerinin tebliğinden önce alınıp, tatbik edilmesi önem arz etmektedir. Teminatsız olarak verilen tedbir kararı için, mahkeme dava konusu bedel üzerinden % 15 oranından az olmamak üzere teminat talebi yoluna gidebilmektedir.

H) CEZA DAVASI:

İptale tabii tasarrufun yapılması nedeni ile iptal davası açılan hallerde, İ.İ.K.md.331 uyarınca, İcra Mahkemesi nezdinde, iptali yapan şahıs, şirket ise hissedarları ve yetkili müdürü ile üçüncü şahıs aleyhine ceza davası açılması gereklidir.

Ceza davasının işlemiden itibaren altı ay içinde ikame edilmesi şart ise de, borçlu ve üçüncü şahıslara baskı yaratmak amacı ile bu süreden sonra da dava ikamesi mümkündür.

Süre varsa, ceza davasının iptal davası açan mahkemenin tedbir kararı vermesinden sonra, tedbir kararı da eklenmek suretiyle yapılması iddiayı güçlendirecektir.

I) DAVANIN SONUCU:

İptal davası sonunda, davayı kazanan alacaklıya, iptal davasına konu mal üzerinden cebri icra ile hakkını alma yani malı satma yetkisi verilir.

Kesinleşen mahkeme kararının takip dosyasına ibrazı suretiyle, herhangi bir tapu kaydı tashihine gerek olmaksızın, harca konu miktar üzerinden malın cebri icra kanalı ile satışı (takibin de kesinleşmesi kaydı ile) talep edilir.

Satış sonucu elde edilen meblağ alacaklıya ödenmekle, harca esas miktarın üzerinde kalan bakiye davanın sınırlı etkisi nedeni ile takip eden haciz alacaklısına değil, malı satın alan üçüncü şahsa ödenir. Dava tarihinde sonra tesis edilen ipotekli varsa, bu durumda, bakiye ipotek alacaklısına ödenmelidir.

Tasarrufundan sonra tesis edilen ipotek varsa, tasarrufun iptali ile birlikte ipoteğin de, iptalinin (davacı alacaklı için geçerli olmamasını) talep edilmesi ve ipotek alacaklısının da, davalı olarak gösterilmesi gereklidir.

Davanın, davacı aleyhine reddi halinde, dava konusu üzerinden, nisbi tarife uyarınca avukatlık ücreti ve dava harç ve masraflarına mahkum edilir.

Dava konusu mal üzerinde, dava tarihinden sonra (Tedbir kararı yoksa) tasarruf edilmiş olması halinde, dava satış bedeli (En son tasarrufa esas bedel) üzerinden devam eder, dördüncü şahsın iyi niyeti korunur.

Taşınmaz üzerinde, haciz veya ipotek bulunması halinde, dava kazanılsa bile, bu takyidatların muvazaalı olduğu ispat edilemezse veya dava ikame edilirken bu ipoteğinde tasarruftan sonra ancak dava tarihinde önce tesis edilmiş olması nedeni ile iptalinin talep edilmemiş olması durumunda, kazanılan bir davanın sonucundan istifade etmek mümkün olmayacaktır. Bu durumda, taşınmazın satışı sonrası, sıra cetvelinin/alacağın iptali yoluna gidilmesi mümkündür.